

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ และเป็นการศึกษาระดับเดียวที่เปิดโอกาสแก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศให้ได้รับการศึกษา แต่ระบบการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมุ่งรับใช้ภาคเมือง (Urban sector) มากยิ่งกว่าภาคชนบท (Rural sector)¹ แม้จะเคยพยายามหาทางแก้ไขโดยรัฐให้หน่วยงานต่าง ๆ จัดวางนโยบายและขยายโครงการเพื่อพัฒนาชนบทโดยเฉพาะในด้านการศึกษาได้มีการปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนในชนบทให้มีความทัดเทียมกับชุมชนต่าง ๆ แล้วก็ตาม แต่จากการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ชี้ให้เห็นถึงสภาพของความเหลื่อมล้ำหรือแตกต่างของคุณภาพของโรงเรียนลักษณะต่าง ๆ ของโรงเรียน และของครู โดยเฉพาะโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อเทียบกับภาคอื่น ๆ แล้ว มีขนาดเล็กที่สุด มีสัดส่วนของครูไม่มีวุฒิส่ง ห้องเรียนแออัด อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน สูงที่สุด มีอุปกรณ์การเรียนน้อยที่สุด และได้รับค่าใช้จ่ายค่าเนิ่นการต่อหัวต่ำสุด ซึ่งตรงกันข้ามกับโรงเรียนในกรุงเทพฯ และภาคกลาง² นี่ย่อมเป็นการยืนยันให้เห็นความแตกต่าง ๆ ของการศึกษาในภาคชนบทและภาคเมืองได้เป็นอย่างดี ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นอันเร่งด่วนที่จะพัฒนาการศึกษาในภาคชนบทหรือเมืองปนชนบทอย่างเร่งด่วน

¹ รั้งสรรค ณะพรพันธ์, ทัศนะทางการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, 2519) หน้า 10.

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, กระทรวงมหาดไทย, กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานการวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา : องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : เอราวัฒนาการพิมพ์, 2520) หน้า 3-5.

ในการวางแผนพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ เพื่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศให้ถูกต้อง ตลอดจน เพื่อการจัดสรรงบประมาณทางด้านการศึกษาให้พอเพียงและเหมาะสม จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานที่แสดงถึงสถานภาพปัจจุบันของโรงเรียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสถานภาพทางการประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตรังสิตใต้ การที่เลือกโรงเรียนในเขตรังสิตใต้ เพราะสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการแบบสหวิชา (Interdisciplinary Research) ขึ้นโดยมุ่งศึกษาเฉพาะปัญหาทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เพื่อวางแผนพัฒนาการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในบริเวณภาคกลางของประเทศไทย เขตเมืองปทุมธานี โดยเลือกบริเวณรังสิตใต้ จังหวัดปทุมธานี เป็นสนามวิจัย ในการนี้คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เห็นความสำคัญทางการศึกษาในบริเวณนี้ จึงได้เข้าร่วมโครงการนี้ เพื่อศึกษาข้อมูลในด้านการศึกษาสำหรับใช้ประเมินสภาพการศึกษาในปัจจุบันและเสนอแผนพัฒนาการศึกษาในบริเวณเขตเมืองปทุมธานี

ผู้วิจัยเห็นสมควรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาถึงสภาพทางการประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการบ่งชี้ความเจริญทางการประถมศึกษาของแต่ละโรงเรียน และจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาการศึกษาในเขตรังสิตใต้ ซึ่งเท่ากับเป็นการยกระดับการศึกษาของประชาชนไทยให้ได้มาตรฐานสูงขึ้น ทัดเทียมกันทั้งในภาคชนบทและภาคตัวเมือง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาสถานภาพทางการประถมศึกษาของแต่ละโรงเรียนในอำเภอเมือง อำเภอลำลูกกา และอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โดยพิจารณาจากดัชนีบ่งชี้สถานภาพทางการประถมศึกษาของแต่ละโรงเรียนในเขตรังสิตใต้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีขอบเขตในการวิจัยดังนี้

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดทำการสอน ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ปีการศึกษา 2520 ในเขตอำเภอเมือง อำเภอลำลูกกา อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 51 โรงเรียน
2. การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาที่มีชั้นเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ครบทุกชั้นเรียนเท่านั้น
3. การวิจัยนี้มุ่งจำกัดภาวะเพียงของครู โรงเรียน และนักเรียน โดยยึดเอาจำนวนนักเรียนของแต่ละโรงเรียนเป็นหลัก

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้อมูลซึ่งรวบรวมได้เกี่ยวกับครู โรงเรียน และนักเรียนจากโรงเรียน ถือว่าเป็นข้อมูลที่ถูกตรงตรงกับสภาพความจริงทุกประการ
2. วัน เวลาที่แตกต่างกันในวันสำรวจ คือ ตั้งแต่วันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2521 ถึงวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2521 ไม่มีผลทำให้สถานภาพทางการศึกษาของโรงเรียน เปลี่ยนแปลงไปจากสภาพปกติ

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาจเกิดความคลาดเคลื่อนได้ เนื่องจากข้อมูลต่าง ๆ ของโรงเรียน บางข้อมูล ไม่ได้มีการสำรวจหรือทำสถิติเอาไว้ เช่น จำนวนนักเรียนที่มีอาหารกลางวันรับประทาน จำนวนหนังสือในห้องสมุด พื้นที่ของโรงเรียน ความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลเหล่านี้อาจทำให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อนได้บ้าง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดทำการสอนวิชาสามัญ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ประถมปีที่ 7 ครบทุกชั้นเรียน ของอำเภอเมือง อำเภอลำลูกกา อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

ปีการศึกษา 2520

นักเรียน หมายถึง ผู้ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียน ระดับประถมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย
ปีการศึกษา 2520 ของอำเภอเมือง อำเภอลำลูกกา อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

ดัชนีสถานภาพทางการศึกษา หมายถึง ดัชนีที่ชี้ถึงสภาพปัจจุบันของการประถมศึกษา
ของโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะของโรงเรียน ครู นักเรียน-จำแนก
รายละเอียดได้ดังนี้

1. ลักษณะของโรงเรียน ประกอบด้วย

- 1.1 พื้นที่ของโรงเรียน หมายถึง พื้นที่ทั้งหมดที่โรงเรียนมีอยู่หรือได้รับ
อนุญาตให้ใช้จากเอกชนหรือวัด
- 1.2 พื้นที่ว่างสำหรับขยายอาคารเรียน หมายถึง บริเวณพื้นที่ที่เหลือจาก
การก่อสร้างอาคารแล้ว ซึ่งอาจเป็นบริเวณที่ต้องปรับปรุงหรือไม่ต้องปรับปรุงก็ได้
- 1.3 อาคารเรียน หมายถึง อาคารเรียนที่มีคุณภาพเหมาะสมที่จะจัดเป็น
ห้องเรียน มีลักษณะเป็นสัดส่วน ไม่ชำรุดทรุดโทรม
- 1.4 พื้นที่ของห้องสมุด หมายถึง บริเวณที่จัดไว้สำหรับการอ่านหนังสือ
มีลักษณะเป็นสัดส่วน มีความเป็นเอกเทศ มีโต๊ะเก้าอี้สำหรับการอ่านหนังสือ
- 1.5 หนังสือในห้องสมุด หมายถึง หนังสือประเภทต่าง ๆ ทั้งแบบเรียน
และสารคดี ที่เก็บไว้สำหรับให้นักเรียนอ่าน และศึกษาค้นคว้า รวมทั้ง วารสาร และ
หนังสือพิมพ์ด้วย
- 1.6 ห้องพยาบาล หมายถึง บริเวณที่จัดเตรียมไว้สำหรับการรักษา
พยาบาล เมื่อนักเรียนเกิดเจ็บป่วยเกิดขึ้น
- 1.7 เติงพยาบาล หมายถึง เติงที่จัดทำขึ้นเพื่อใหญ่ป่วยนอน อาจเป็น
เติงถาวร หรือเติงพับ ซึ่งเคลื่อนย้ายได้
- 1.8 ส้วม หมายถึง ที่สำหรับใช้ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ มีลักษณะมิดชิด
ใช้การได้ดี มีอุปกรณ์ทำความสะอาดพร้อม
- 1.9 ที่กั้นน้ำ หมายถึง ถังน้ำ ถุ่ม กอกน้ำ ที่บรรจุน้ำสำหรับให้นักเรียนดื่ม
- 1.10 โต๊ะเก้าอี้ หมายถึง จำนวนที่นั่งเรียนของนักเรียน ซึ่งมีทั้งประเภท
โต๊ะเก้าอี้เดี่ยว และโต๊ะเก้าอี้คู่ที่นั่งได้ 2 คน

1.11 พื้นที่คานบริหาร หมายถึง จำนวนพื้นที่ของห้องครูใหญ่

2. ลักษณะของครู ประกอบด้วย

2.1 ครูที่มีวุฒิทางการศึกษา หมายถึง จำนวนครูที่ได้รับการศึกษาหรืออบรม และได้รับปริญญาบัตรหรือประกาศนียบัตรทางการศึกษา หรือสมัครสอบในวิชาชุดครูต่าง ๆ ได้

2.2 ครูที่มีวุฒิตั้งแต่อนุปริญญา หมายถึง จำนวนครูที่ได้รับวุฒินุปริญญาทางการศึกษา หรือเทียบเท่าตั้งแต่วุฒิปประกาศนียบัตร ประโยคครูมัธยม ตรี ประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยม หรือ วุฒินุปริญญาสาขาอื่นนอกเหนือจากวุฒิทางการศึกษา

2.3 ครูประจำการ หมายถึง ครูที่ทำการสอนอยู่จริงในโรงเรียนนั้น ในปีการศึกษา 2520 รวมทั้ง ครูที่ถูกส่งมาช่วยราชการ แต่ไม่นับครูที่มีอยู่ในทะเบียนโรงเรียน แต่ไปช่วยราชการที่อื่น

3. ลักษณะของนักเรียน ประกอบด้วย

3.1 จำนวนนักเรียนที่มีอาหารกลางวันรับประทาน หมายถึง นักเรียนที่จัดนำอาหารจากบ้านมาเอง หรือซื้ออาหารรับประทานเอง หรือทางโรงเรียนจัดหาอาหารให้ หรือได้รับความอนุเคราะห์อาหารจากทางวัด

3.2 ผลการสอบไล่ชั้นประถมปีที่ 7 หมายถึง จำนวนนักเรียนที่สอบไล่ได้ ชั้นประถมปีที่ 7 ในปีการศึกษา 2519 หรือจำนวนนักเรียนที่สอบไล่ได้ ชั้นประถมปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2519 สำหรับโรงเรียนที่ยังไม่เปิดชั้นประถมปีที่ 7 ในปีการศึกษา 2519

4. เงินงบประมาณก่อสร้าง หมายถึง จำนวนเงินที่รัฐบาลจัดสรรให้สำหรับใช้ในการก่อสร้างอาคารเรียน และอาคารประกอบต่าง ๆ ในปีการศึกษา 2520

5. เงินบริจาค หมายถึง จำนวนเงินที่มีผู้บริจาค หรือวัสดุสิ่งของที่บริจาค โดยเทียบค่าเป็นเงินตามราคาวัสดุสิ่งของนั้น หรือแรงงานที่ประชาชนอุทิศให้โรงเรียน โดยเทียบค่าเป็นจำนวนเงิน โดยคิดค่าแรงงานคนละ 30 บาทต่อวัน

6. รายได้ของโรงเรียน หมายถึง รายได้จากการขายอาหารกลางวัน จากร้านค้า จากการขายอุปกรณ์การเรียน และจากการจัดงานประจำปีของโรงเรียน

7. เงินเดือนครู หมายถึง เงินเดือน ค่าจ้าง ที่รัฐบาลจ่ายให้กับครูในแต่ละโรงเรียน ในปีการศึกษา 2520

เขตรังสิตไต่ หมายถึง อำเภอเมือง อำเภอลำลูกกา และอำเภอธัญบุรี
จังหวัดปทุมธานี

ตัวแปร หมายถึง ตัวพิจารณากำหนดสถานภาพทางการประถมศึกษา

ดัชนีเชิงเดี่ยว หมายถึง อัตราส่วนของตัวแปรแต่ละตัวของแต่ละโรงเรียน
หารด้วยจำนวนนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในปีการศึกษา 2520
ของโรงเรียนนั้น

ดัชนีประกอบแดง หมายถึง ผลรวมของดัชนีเชิงเดี่ยว

ดัชนีประกอบแดงน้ำหนัก หมายถึง ผลรวมของดัชนีเชิงเดี่ยว คูณด้วย
น้ำหนักของดัชนีเชิงเดี่ยวนั้น

สำหรับบทที่ 1 นี้ ผู้วิจัยได้กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น ความไม่สมบูรณ์ของการ
วิจัย และคำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ในบทต่อไปผู้วิจัยจะได้รายงานถึงวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง
กับสถานภาพทางการประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา
วิจัยในครั้งนี้